

**D**e vernieuwde FNV,



**lokaal vakbondswerk,**



**de vakbond en het klimaat**

**LOT VAN BAAREN,  
ROB MARIJNISSEN,  
PATRICK VAN KLINK**

## De vernieuwde FNV

**Lot van Baaren** werkt in een zorginstelling. Zij werd in 2010 als een van de 'kloofdichters' in het hoofdbestuur van de Abvakabo gekozen. In 2013 werd ze in het FNV-ledenparlement gekozen en vervolgens door het ledenparlement als lid van het algemeen bestuur van de FNV. In 2017 werd ze wederom in het algemeen bestuur van de FNV gekozen.

**Rob Marijnissen** werkte van 1981 tot 1994 (tot het bedrijf failliet ging) bij Fokker Schiphol en was lid van het bestuur van de bedrijfsledengroep van de Industriebond FNV bij Fokker. Hij werkt nu als organisator van de FNV in de zorg en is als kaderlid van de FNV actief in Amsterdam.

**Patrick van Klink** werkte van 1980 tot 2016 als operator in de Blue-Bandfabriek van Unilever in Rotterdam waar hij onder andere lid was van het bestuur van de bedrijfsledengroep. In 2013 werd hij in het ledenparlement van de FNV gekozen. Hij werkt nu bij de kaderacademie, de scholingsafdeling van de FNV. Patrick is ook actief in de milieubeweging.

De teksten in deze brochure verschenen eerder op de site van Grenzeloos. Grenzeloos wordt door onbetaalde vrijwilligers gemaakt en de enige financiële steun die we krijgen is van leden en sympathisanten. Wil je ons financieel steunen dan kan je een bijdrage overmaken op rekeningnummer NL25 INGB 0005 5716 38 t.n.v. Grenzeloos o.v.v. donatie. Heb je suggesties voor artikelen, wil je zelf iets bijdragen, of wil je lid worden van de SAP, of meer informatie over het lidmaatschap, neem dan contact met ons op via [redactie@grenzeloos.org](mailto:redactie@grenzeloos.org).

Deze brochure is te bestellen door € 4,- over te maken op rekening NL25 INGB 0005 5716 38 t.n.v. Grenzeloos o.v.v. 'De vernieuwde FNV'. Geef duidelijk aan op welk adres u de brochure wenst te ontvangen. Wilt u meerdere exemplaren bestellen, neem dan even contact met ons op via [redactie@grenzeloos.org](mailto:redactie@grenzeloos.org).

[www.grenzeloos.org](http://www.grenzeloos.org)

Prijs: € 2,50

# Inleiding

In 2010 leidden de discussies over de verhoging van de AOW leeftijd tot een diepe crisis in de vakcentrale FNV. De opstelling van het FNV bestuur onder leiding van Agnes Jongerius tegenover de verhoging van de AOW leeftijd was in strijd met eerdere besluiten en met de wil van een duidelijke meerderheid van de leden van de aangesloten bonden. Toen het duidelijk werd dat de meningsverschillen binnen de toenmalige structuur van de FNV niet op te lossen waren en de FNV uit elkaar dreigde te vallen leidde dat tot een diepgaande verandering in de structuur.

Van een vakcentrale met aangesloten vakbonden - waar het bestuur van de centrale gevormd werd door de voorzitters van de aangesloten bonden - werd de FNV omgevormd tot een vakbond waarbij het overgrote deel van de leden actief zijn in sectoren van een ongedeelde bond. Alleen een aantal kleinere bonden bleven als zelfstandige organisaties aangesloten bij de FNV.

Er kwam een door de leden gekozen voorzitter en een door de leden in de verschillende sectoren gekozen ledenparlement werd het hoogste orgaan van de FNV. In de vijf eerdere [vakbondsbrochures](#) van Grenzeloos hebben we dat proces beschreven en becommentarieerd.

Het FNV congres van mei 2017 was het eerste congres van de vernieuwde en gefuseerde FNV. Er is nu ervaring opgedaan met de nieuwe organisatiestructuur en de werkorganisatie is inmiddels aan de nieuwe situatie aangepast. Een goed moment om de balans op te maken.

Dat doen we in deze brochure in drie interviews met vakbondsactivisten. In het eerste stuk gaat Lot van Baaren uitvoerig in op het congres en wat daaraan voorafging. Zij beoordeelt het congres als stapjes vooruit op de weg naar een democratische, strijdbare en activerende vakbeweging. In het tweede stuk bespreken we met Rob Marijnissen het vakbondswerk op lokaal vlak, op basis van zijn ervaringen in Amsterdam. In het derde stuk komt Patrick van Klink aan het woord over de vakbeweging en het klimaat. Hij beschrijft hoe de FNV de afgelopen tijd steeds meer bij de noodzakelijke energietransitie is betrokken en welke mogelijkheden daar liggen.

We hopen met deze zesde vakbondsbrochure weer een kleine bijdrage te kunnen leveren aan de discussie over en de strijd voor een democratische en activerende vakbeweging met een brede agenda. Heeft u zelf iets te melden over de ontwikkelingen in de vakbeweging of wilt u reageren op een van de artikelen dan bent u van harte welkom op onze website [www.grenzeloos.org](http://www.grenzeloos.org). Behalve over de vakbeweging vindt u daar ook artikelen over vele andere zaken die voor linkse activisten van belang zijn.

# Na het FNV congres: de balans

*Lot van Baaren, 15 mei 2017*

**Op 10 en 11 mei hield de FNV haar congres, het eerste congres na de fusie in 2014. Twee dagen lang praatten de afgevaardigden van verschillende sectoren in Papendal over het beleid voor de komende jaren en tot slot werd door het al eerder door de FNV-leden gekozen Ledenparlement (LP) het algemeen en het dagelijks bestuur gekozen. Grenzeloos sprak over het congres met Lot van Baaren werkzaam in de Geestelijke Gezondheidszorg en als FNV-kaderlid herkozen in het Algemeen Bestuur van de FNV.**

*Grenzeloos: Wat is je algemene beoordeling van het congres?*

Lot: 'Ik denk dat het een goed congres was. De sfeer was goed en de honderden deelnemers bespraken plenair meer dan 400 amendementen over de koers van de FNV. Die wijzigingsvoorstellen op de congresresolutie waren ingediend door 44 verschillende sectoren, lokale en andere netwerken en daarmee uitdrukking van een serieuze voorbereiding door veel mensen. De congresresolutie is de samenvattende en koersbepalende tekst die in concept voorlag en waarop bijgestuurd kon worden. Die bijsturing wordt later verwerkt in het concept meerjarenbeleidsplan dat uitdrukking was van het twee jaar durende visietraject dat aan het congres vooraf ging.

Maar natuurlijk is er altijd ruimte voor verbetering, want het traject had dieper de hele bond in moeten gaan met meer tijd voor achterban-raadpleging. En met zoveel mensen serieus debatteren terwijl iedereen in drie minuten zijn eigen verhaal moet vertellen én eigenlijk op bestuur en andere sprekers wil reageren..., tja...

Zelf had ik misschien scherper bij willen sturen, maar in een organisatie met meer dan een miljoen leden en heel veel verschillende opvattingen, gaan veranderingen niet zo snel als je wel zou willen. Op belangrijke punten heeft die bijsturing wel plaats gevonden, denk ik. En ik vond het goed te zien dat jonge en vrouwelijke leden het woord voerden en invloed hadden. Het was echt een congres van dé nieuwe FNV, goede onderlinge verhoudingen, gezonde spanning rond de

bestuursverkiezing, maar vooral eensgezind. Dat was te merken aan de tekstvoorstellen die vaak met zo'n driekwart van de stemmen goedgekeurd werden. Maar op een aantal punten toch ook afgewezen, met name waar het de focusagenda betrof.

*Wat was naar jouw mening het belangrijkste thema op het congres?*

In de media en ook door sommige betrokkenen, is gesteld dat het vooral ging om de vraag of we moeten 'actievoeren' of 'polderen': de confrontatie met de werkgever aangaan of in geïnstitutionaliseerde overleggen samenwerken met werkgevers en regering. Laat ik eerst duidelijk maken dat dat dus niet het belangrijkste discussiepunt was.

### **Het polderen voorbij**

Het echte polderen is in de FNV de afgelopen jaren heel wat minder populair geworden en er zijn, denk ik, niet veel mensen meer die vinden dat de bond het vooral van het polderen moet hebben. Die periode hebben we echt achter ons liggen. Dat inzicht is ook erg versterkt doordat de werkgevers en hun organisatie het VNO-NCW nogal geradicaliseerd is en veel minder dan vroeger bereid zijn om tot overeenstemming met de vakbeweging te komen. Bovendien zijn er nogal wat aangesloten werkgevers die afgesloten akkoorden gewoon niet uitvoeren. Dat maakt het er voor de polderaars in de vakbeweging niet echt gemakkelijker op.

Daar komt bij dat de afgelopen jaren, ook al zijn de krachtsverhoudingen voor de vakbeweging heel ongunstig, er toch juist ook door acties succes wordt geboekt. Dat begon al met acties van de schoonmakers en daarna die in de zorg. Maar ook bij de acties van Young&United over het jeugdloon, de stakingen voor een goede CAO in de Metaalsector en de recente acties op Schiphol leverden resultaat op. Daar moest wel heel hard geknokt worden, maar ik denk dat er nog maar weinig mensen in de FNV zijn die denken dat je aan welke onderhandelingstafel dan ook iets substantieels kan bereiken zonder op zijn minst de dreiging van acties. En om met acties te kunnen dreigen en actie te kunnen voeren moeten de mensen georganiseerd zijn en bereid zijn om in actie te komen. Ook op dat vlak is de afgelopen jaren, onder andere door 'organising' vooruitgang geboekt en activerend vakbondswerk, de vertaling van organising naar het reguliere

vakbondswerk, gaat steeds normaler worden. Dat is hard nodig om uit het defensief te komen. De aanvallen op verworvenheden gaan onverminderd door en worden door internationale interventies steeds agressiever. En natuurlijk is er discussie nodig over hoe op een internationaal speelveld de nationale afspraken over werkgelegenheid en sociale zekerheid politiek gezien afgehecht moeten worden en waar dan. Al die veranderingen, ook in manier van werken van de ondersteunende werkorganisatie, gaat niet zonder horten en stoten.

*Wat was dan het belangrijkste thema?*

Het ging meer om de verhouding tussen de centrale regie en coördinatie van het FNV-bestuur en de autonome ruimte van de afzonderlijke sectoren. En daarvan afgeleid direct de mate van het bepalen van eigen en bredere thema's, met ietwat meer op de achtergrond ook de methode van organiseren en resultaat boeken.

Om dat goed te begrijpen moet je weten dat er binnen de FNV heel veel verschillen in tradities en posities van sectoren zijn. Je hebt sectoren die goed georganiseerd zijn, waar de organisatiegraad hoog is en een sterke traditie van acties is: de havens, het openbaar vervoer, Tata-steel. Aan de andere kant sectoren waar de organisatiegraad laag is. Dienstverlenende sectoren bijvoorbeeld: detailhandel, horeca, call-centers, waar veel scholieren en studenten met een bijbaantje werken. En denk aan de schoonmaak en de zorg, waar we nu een paar jaar actiever bezig zijn om de organisatiegraad te verhogen.

Naast verschillen in organisatiegraad zijn er verschillen in thema's, verschil in de cultuur, de taal die je gebruikt om mensen te organiseren. Herkenning en erkenning van problemen zijn belangrijk als je mensen lid wilt maken en houden.

Zolang zitten we nog niet allemaal bij elkaar op het niveau van kaderleden of de werkorganisatie die hen daarbij ondersteunt. De afgelopen jaren heeft zich dat intern moeten zetten onder de regie van een bestuur dat te maken had met enerzijds oude verhoudingen tot de politiek en anderzijds druk van onderop met een nieuw niveau van georganiseerde kaderleden in een Ledenparlement als hoogste orgaan.

Waar het volgens mij om gaat is een goed evenwicht te vinden tussen centralisatie en ruimte voor de sectoren. Natuurlijk moeten we met de FNV als geheel

duidelijke prioriteiten stellen, maar we moeten er niet in doorschieten. Mensen in de sectoren, ook in die sectoren die niet per sé een prioriteit zijn, moeten zich wel in de bond kunnen herkennen. Ze moeten niet het gevoel hebben dat de zaken waar zij mee geconfronteerd worden niet van belang zijn en ze bij wijze van spreken alleen een soort soldaten in het FNV-leger zijn.

Ik denk dat die angst voor een te rigide centrale regie door een nieuw FNV-bestuur een grote rol heeft gespeeld op het congres. De eerste congresstekst met het centrale hoofdthema 'de race naar beneden' was erg scherp op alleen die focus ingezet. Het sloot te weinig aan bij het brede visietraject dat daaraan voorafging.

In dat opzicht heeft dit congres bijgestuurd.

*Waar heeft die bijsturing dan vooral plaatsgevonden, op welke punten?*

Er is veel aan het veranderen door digitalisering en robotisering, nieuwe verdienmodellen als platform-economie en door de klimaatverandering. Dat betekent dat werk in sommige sectoren sterk gaat veranderen of verdwijnen. In andere sectoren komt nieuw werk en komen nieuwe bedrijven. Er is door het congres aangegeven dat we daar bij moeten zijn. Dat betekent tijd en energie investeren om ook daar een sterke positie op te bouwen. Echte banen ontstaan niet vanzelf in die nieuwe economie, integendeel. Speerpunten zijn nodig en belangrijk, maar breed nadenken en praten over alle ontwikkelingen om ons heen ook.

En bij een punt als structureel verlies van werkgelegenheid door robotisering en transitie naar een duurzame economie werd natuurlijk gepleit voor herverdeling van arbeid, maar is nu toegevoegd dat er ook een herverdeling van kapitaal aan te pas moet komen. Een duidelijker stellingname tegenover de aandeelhouderseconomie. Of de 32-urige werkweek als norm, daar waren een aantal amendementen over. Het congres bleek fifty-fifty verdeeld, dus die discussie staat na jaren weer op de agenda van het Ledenparlement.

En verder vooral ook bijsturing waar het om het aantal hoofdpunten ging. Want de focus en centrale regie lieten weinig ruimte voor een bredere vakbeweging. Er zijn mensen die zeggen: de race naar het putje met de doorgeslagen flexibilisering is zo sterk, dat we ons als vakbeweging helemaal daarop moeten concentreren. Ik



ben het daar niet mee eens en wil een vakbeweging die zich ook uitspreekt op actuele en maatschappelijke thema's. De sociaal-economische strijd die zich concentreert op werk en inkomen, koopkracht en echte banen is natuurlijk een kerntaak van de vakbeweging, daar kan geen misverstand over bestaan. Maar we moeten ons ook druk maken over zaken als milieu en klimaatverandering, racisme, seksisme, vluchtelingen en dergelijke thema's. Je kunt makkelijk zeggen dat je je niet met dit soort politieke thema's moet bemoeien, maar die bemoeien zich wel met jou en hebben direct invloed op je positie en kracht. Je moet ze dus benaderen in het belang van je leden. En discussies in de bond hebben dan vaak te maken met hoe je dat belang ziet: op de korte termijn of de lange termijn, hoe en waar verwerf je draagvlak, wie zijn je bondgenoten, waar richt je je pijlen op?

### **Brede vakbeweging**

Als op den duur half Nederland onder water komt te staan door de stijging van de zeespiegel, is er ook een probleem met het werk en inkomen van heel veel werknemers. En woon- of zorgkosten bepalen je besteedbaar inkomen. Ik ben dus blij met de extra hoofdpunten die nu in de tekst toegevoegd worden over milieu, huisvesting, publieke dienstverlening, het belastingstelsel en racisme, seksisme en discriminatie.

Die laatsten lijken misschien op het eerste gezicht een probleem van de mensen die daar direct door getroffen worden en dat is trouwens al meer dan de meerderheid. Maar of het nou gaat om arbeidsmigranten of vrouwen, mensen van kleur of jongeren, het huidige systeem vereist de hoogste winst en dus de laagste loonkosten en als er mensen (structureel) als 'anders' weggezet worden en geen werk vinden, gaan ze uiteindelijk voor minder werken en drukken ze de lonen van iedereen. Waar werknemers tegen elkaar uitgespeeld worden, nationaal en internationaal, worden we per saldo allemaal de dupe.

Dan is er ook nog een heel praktische argument waarom dat soort zaken voor de vakbeweging van groot belang zijn. De vakbeweging bestaat voor een heel groot deel uit witte mannen van, laat ik zeggen, boven de vijftig. Die hebben weinig directe last van seksisme of racisme. En van de gevolgen van de klimaatverandering zullen ze alleen maar het begin meemaken. Maar een groot deel van de arbeidersklasse bestaat uit vrouwen, mensen met een

migratieachtergrond, zoals dat tegenwoordig heet, en jongeren. Voor hen ligt het anders. Zij worden met de uitwerking van discriminatie geconfronteerd en als tweederangs werknemers gezien. Ze krijgen lagere lonen, parttime- en oproepbaantjes of komen er qua baan helemaal niet meer tussen. En voor jongeren is de klimaatverandering iets waar ze meer en meer mee te maken zullen krijgen. Als we als vakbeweging niet uit willen sterven, zullen we de belangen van die groepen moeten behartigen in het brede verband van de samenleving die we willen.

Het is goed je open te stellen voor samenwerking met andere sociale bewegingen, coalities te vormen. Ook op dat vlak zijn de afgelopen jaren positieve ontwikkelingen te zien. De FNV werkt, in een serieus te nemen brede coalitie, samen in de strijd tegen internationale handelsverdragen als TTIP, CETA en TISA. En we hebben onlangs samen met Milieudefensie en Woonbond een manifest voor eerlijke omschakeling naar duurzame energie getekend, met een (sociale) sluiting van de kolencentrales en omschakelen naar een sociale en duurzame economie. De FNV heeft zich ook actief aangesloten bij de antiracistische activiteiten van het 21 maart comité. En zo zijn er meer voorbeelden. Dat is heel belangrijk, omdat we die strijd daarmee kunnen versterken, maar ook omdat we daarmee naar groepen die zich traditioneel misschien niet herkennen in de vakbeweging duidelijk kunnen maken dat we er ook voor hen zijn.

De angst van sommigen dat een bredere werking van de vakbeweging ten koste gaat van de sociaal-economische strijd is mijns inziens ongegrond. Door bredere thema's op te pakken worden we juist sterker en kunnen we ook de sociaal-economische strijd beter voeren.

*Op het FNV-congres heeft het Ledenparlement als hoogste orgaan van de bond het algemeen- en het dagelijks bestuur gekozen. Het is dus ook de plaats bij uitstek waar de democratie in de FNV tot uitdrukking komt. Hoe zit het met die democratie? Sommige waarnemers omschreven het congres bij voorbaat als 'ondemocratisch gedoe'?*

Tja, democratie is natuurlijk in de eerste plaats een kwestie van participatie, van meedoen. Er zijn in de directe voorbereiding van dit congres vele tientallen bijeenkomsten georganiseerd door lokale FNV afdelingen en binnen de sectoren.

Zowel bijeenkomsten over het beleidsplan, als bijeenkomsten waar verschillende kandidaat-bestuursleden met elkaar in debat gingen.

## **Interne democratie**

Ik heb al gezegd dat er een behoorlijke betrokkenheid sprak uit al die wijzigingsvoorstellen. Ook bij de bestuursverkiezing bleek wel dat dit niet een congres was dat blind achter de leiding aan liep. Het hele congres was via een livestream door iedereen in het land te volgen.

Kijk, natuurlijk kan je zeggen dat een heel groot deel van de 1,1 miljoen FNV leden op geen enkele manier bij het congres betrokken was of zich betrokken voelde, dat is waar. Daarbij moet je wel bedenken dat in de FNV de interne democratie decennia op een laag pitje heeft gestaan. De benadering was toen: leden, maak je geen zorgen, wij regelen het wel voor jullie. Men had het over de vakbeweging als sociale ANWB en de vakbond als zaakwaarnemer. De afgelopen jaren is er veel strijd gevoerd om de leden, om de vereniging centraal te stellen. Maar een praktijk van decennia laat natuurlijk zijn sporen na.

Behalve participatie heeft democratie natuurlijk ook een formele, een institutionele kant. Hoe zijn de zaken geregeld, waar liggen de bevoegdheden. Ook op dat vlak is er de afgelopen tijd veel veranderd. In de oude FNV liep de invloed van de gewone vakbondsleden via de congressen en bondsraden van de afzonderlijke bonden en bepaalden vervolgens nog geen 20 voorzitters de agenda. Nu hebben we een direct door de leden in de sectoren gekozen voorzitter en Ledenparlement van zo'n honderd kaderleden als hoogste orgaan. En dat Ledenparlement kiest de leden van het bestuur. Dat zijn belangrijke verworvenheden.

*De verkiezing van het bestuur was een spannende zaak. De eerst kandidaat die ter stemming kwam, de (enige) kandidaat voor de post van algemeen secretaris werd verworpen en ook de voormalige vicevoorzitter Ruud Kuin werd niet gekozen. Hoe beoordeel je de verkiezingen?*

Nou, in de eerste plaats maakt de gang van zaken duidelijk dat het met de interne democratie niet zo slecht gesteld is als sommige critici geloven en dat het Ledenparlement duidelijk een eigen oordeel heeft uitgesproken.

## Bestuur

Laat ik beginnen met het totale bestuur van 17 mensen, waarvan er vijf vrouw zijn en eentje van kleur. Dat is geen goede zaak waar het om de afspiegeling van de leden en daarmee de herkenning gaat. Dus dat is vast de eerste uitdaging voor dit nieuwe bestuur. Verder zijn er naast de eerder gekozen voorzitter Han Busker, maar vier bestuursleden herkozen. De twee dagelijks bestuursleden Mariette Patijn en Coen van der Veer en twee kaderleden in het algemeen bestuur (waarvan ik er zelf één ben). Qua continuïteit en ervaring met de volle agenda's ook nog een flinke uitdaging. Net als een start zonder algemeen secretaris. Het draagvlak voor Masja Zwart (kandidaat algemeen secretaris) was jammer genoeg net te smal. Het is niet anders en een nieuwe verkiezing wordt georganiseerd. Met de overduidelijke keuze voor Kitty Jong als kaderlid in het dagelijks bestuur is wat mij betreft ook nog eens een extra signaal afgegeven dat de vereniging haar invloed wil verzilveren. Ook een product van de democratiseringsslag.

Het nieuwe algemeen bestuur, dat volgens de nieuwe statuten alleen nog kaderleden kent, is een aardige afspiegeling van ervaring uit verschillende sectoren in de FNV. Met kaderleden uit de industrie, onderwijs, zorg, agrarisch, overheid, ZZP, diensten, bouw, senioren, lokaal en gelukkig ook de sector jong, is er gekozen voor een gevarieerd team. Jammer dat de sectoren metaal en vervoer geen kandidaten hadden gesteld.

Maar wel een forse kanttekening, want de gemiddelde leeftijd van de kaderleden had een stuk jonger gemogen! En juist dat is volgens mij nog steeds de allerbelangrijkste uitdaging de komende periode: het winnen van jonge leden en kaderleden. En dan ook nog zoveel en zo gemotiveerd dat ze actief gaan zijn tot in de top van de vakbeweging.

En dan de samenstelling in meer politieke zin. Er werd in de media gespeculeerd over het feit dat Ruud Kuin slachtoffer is geworden van een richtingensrijd. Maar het beeld dat bijvoorbeeld door het Financieel Dagblad wordt geschetst dat Ruud een typische polderaar is, of als zodanig wordt gezien en dat hij daarop 'afgerekend' is, slaat nergens op. Ruud was juist degene die het meest scherp tegenover de 'oude' FNV stond, heeft tegenover het polderen en het zaakwaarnemerschap de organiseringcampagnes gezet. Hij is een grote

pleitbezorger van activerend vakbondswerk, een ongelooflijk harde werker met een heel duidelijke visie, neergelegd in de eerste versie van de congresresolutie. Maar ook iemand die vuur trekt, eigenzinnig is en soms erg ver voor de troepen uit loopt met een eigen agenda, waarin hij niet altijd iedereen voldoende 'meeneemt'. Bovendien vooral exponent van de centrale regie en dat alles zal een rol hebben gespeeld. Maar vergeet ook niet dat mensen ineens hele platte zaken, die niets met politiek te maken hebben, hun keuze voor een kandidaat laten beïnvloeden: 'hij mag dan vicevoorzitter zijn, maar was achter het spreekgestoelte de draad kwijt', of 'hij herkende me niet eens', om maar duidelijk te maken dat de Nederlandse vakbeweging ook nog verre van de sterke politiek geëngageerde beweging is, die de vakbeweging elders wel vaak is.

Ik ben blij met Kitty Jong, Tuur Elzinga en Zakaria Boufangacha en ga ervanuit dat zij hun verkiezingsbelofte nakomen met accenten op internationale zaken en solidariteit, op een agenda die jongeren aanspreekt met een moreel kompas en organisatiemethoden die verbinden en versterken.

*Dus wat is je conclusie?*

Met de aangescherpte resolutietekst en dit bestuur dat meer team kan zijn dan het vorige, denk ik dat we stappen vooruit gezet hebben op weg naar een activerende bond met een bredere en internationale agenda die ruimte biedt voor sectorspecifieke invulling, ook op het punt van vakbekwaamheid bijvoorbeeld. Een bredere agenda die haar ook voor nieuwe groepen aantrekkelijk maakt.

Dat is broodnodig in deze tijden van opkomend racisme en rechts populisme, naast klimaatverandering, agressieve internationale bedrijfsovernames, verdere privatiseringen en marktwerking, flexibilisering, technologische innovatie en daarmee gepaard gaande aanvallen op sociale voorzieningen en andere verworvenheden.

Als je het over de jaren bekijkt, zie ik na de oude FNV met autonome bonden, de polder en het zaakwaarnemerschap in een sterk veranderend politiek klimaat de reactie daarop met organiseringscampagnes, kleinere herkenbare sectoren en een sterke centralisatie van het bestuur. Maar met behulp van een brede democratische invloed van de vereniging en haar kaderleden vinden we met dit

congres meer balans. Waarbij activering en democratisering geborgd zijn en verder uitgewerkt kunnen gaan worden. En waar ook een aangepaste analyse bij komt, die meer past bij deze tijd: arbeid en kapitaal weer scherper tegenover elkaar, naast bredere maatschappelijke thema's omdat die onlosmakelijk verbonden zijn met de samenleving die we voorstaan.

# De FNV moet ook op lokaal vlak een sociale kracht worden

*Rob Marijnissen, 10 juli 2017*

**Het FNV congres van 10 en 11 mei heeft het proces van democratisering van de bond bevestigd en gekozen voor een verbreding van de vakbondsagenda. De bond is er niet alleen voor loon, arbeidsomstandigheden, arbeidsvoorwaarden en sociaal beleid, maar moet zich in toenemende mate ook inzetten voor goede zorg, huisvesting, het milieu en andere essentiële zaken. En om dat te kunnen doen moet de vakbond ook lokaal stevig en actief zijn, zo betoogt Rob Marijnissen van FNV lokaal Amsterdam.**

*Grenzeloos: Jij werkt als organisator voor de FNV, maar je bent ook actief in de FNV afdeling Amsterdam. Hoe verhoudt zich dat tot elkaar?*

Rob: Nou dat is geen enkel probleem. Ik ben lid van de vakbond zo lang als ik werk. Van 1981 tot 1994 werkte ik bij Fokker Schiphol en toen was ik lid van het bestuur van de bedrijfsledengroep van de Industriebond FNV bij Fokker. Toen Fokker gesloten werd ben ik bij een klein ICT bedrijf gaan werken. Vakbondswerk deed ik toen vooral in de woonafdeling Amsterdam van wat na de fusie in 1998 van de Industriebond FNV met de Voedingsbond, de Vervoersbond en de Dienstenbond FNV Bondgenoten was geworden.

Zo'n vier jaar geleden kreeg ik de kans om bij de FNV (toen nog de ABVA-KABO) aan de slag te gaan als organisator in de zorg. Daar werk ik nog steeds met veel plezier. De laatste periode in de regio Groningen en nu in Friesland. In de eerste periode dat ik organisator was werkte ik dus voor de ABVA-KABO FNV en was daarnaast in mijn vrije tijd actief als kaderlid van FNV Bondgenoten. Sinds het fusie congres in 2014 waarbij Bondgenoten en de ABVA-KABO opgingen in de ongedeelde FNV, ben ik dus overdag in dienst van de FNV terwijl ik in mijn vrije tijd gewoon als kaderlid actief blijf in wat nu heet FNV lokaal Amsterdam.

*Gr. Die lokale afdelingen, of woonafdelingen zoals het bij Bondgenoten heette dat is altijd een beetje een vreemde eend in de bijt van de vakbondsstructuur geweest toch?*

Rob: Ja in zeker zin wel. Kijk, in de begintijd van de vakbeweging in de 19<sup>e</sup> en begin 20<sup>e</sup> eeuw viel de structuur van de bond in de bedrijven vaak samen met de lokale structuren. Arbeiders woonden over het algemeen in de buurt van hun werk, in arbeiderswijken. De vakbeweging organiseerde mensen in de bedrijven, en die zelfde mensen en hun gezinnen woonden bij elkaar in de buurt. Daar komt bij dat er een nauwe band was tussen de verschillende vakbonden en bepaalde politieke partijen, tussen bijvoorbeeld de sociaal democratische NVV en de Sociaaldemocratische Arbeiders Partij (SDAP) en later de Partij van de Arbeid. Datzelfde gold voor het katholieke deel en het protestantse deel van de bevolking. En die partijen waren natuurlijk wel lokaal georganiseerd en hielden zich met lokale en plaatselijke zaken bezig.

Van grote eenheid van de arbeidende bevolking was echter geen sprake, omdat er sprake was van uitsluiting. Katholieke arbeiders werden verboden lid te worden van de socialistische vakbeweging of politieke organisaties. Die schotten zijn nagenoeg verdwenen. Een CNV lid stapt nu heel makkelijk over naar de FNV als die zich in een sector strijdbaar opstelt.

Lokaal hebben we nu zelfs een grotere mogelijkheid om als vertegenwoordiger van de georganiseerde arbeiders op te treden. Verwarrend genoeg wordt deze tegenwoordig vaak als middenklasse aangeduid.

Die situatie is op een ander vlak nu ook heel anders. Die hele grote concentraties arbeiders in een bedrijf of een sector die ook bij elkaar in een wijk wonen heb je nauwelijks meer. Mensen wisselen veel vaker van werkplek en wonen gemiddeld ook veel verder van hun werk af. Dus die band tussen werkplek en woonplaats is er vaak nauwelijks meer. Door de steeds verder gaande flexibilisering is dat hele proces de afgelopen jaren nog verder versterkt.

### **Verzwakking van bedrijvenwerk**

Lange tijd concentreerde de bond zich op de organisatie van mensen op het werk in de bedrijven in bedrijfsledengroepen. En dat was ook logisch, want daar ligt een



centrale taak en ook de kracht van de vakbeweging. Maar door aan de ene kant flexibilisering en outsourcing en aan de andere kant de opvatting van vakbondswerk die tot een paar jaar geleden sterk gericht was op individuele belangenbehartiging en daarmee feitelijk de solidariteit als handelend perspectief naar de achtergrond verdrong, zijn die bedrijfsledengroepen sterk verzwakt. Dat is één ontwikkeling.

Aan de andere kant zijn voor een vakbeweging die zich niet wil beperken tot zaken rond lonen en arbeidsvoorwaarden de ontwikkelingen op lokaal vlak en in de gemeenten steeds belangrijker geworden. Sinds de decentralisatie van taken van de rijksoverheid naar gemeenten zoals jeugdzorg, werk en inkomen en zorg aan langdurig zieken en ouderen is beïnvloeding van gemeentelijk beleid voor de vakbeweging nog belangrijker geworden. En als je dus als vakbeweging daar invloed op wilt uitoefenen moet je daar ook actief zijn en mensen organiseren. Nu de grote bonden van de FNV die vroeger zelfstandig opereerden opgegaan zijn in de ongedeelde FNV is het een stuk makkelijker om gezamenlijk een sterke lokale afdeling op te zetten.

*En is dat in Amsterdam een beetje gelukt?*

Ja ik vind van wel. Van tevoren waren er mensen sceptisch over. In de praktijk is dat enorm mee gevallen. Er is nu een actief lokaal bestuur, bestaande uit mensen die zowel uit de Abva-kabo als uit Bondgenoten komen en van spanning is weinig of niks te merken.

## **Werkgroepen**

Er zijn verschillende werkgroepen die zich respectievelijk bezig houden met propaganda op bijeenkomsten, jubilarissen in het zonnetje zetten, hulp bij het invullen van belastingaangiften, het organiseren van vakbondscafé's over tal van onderwerpen waaronder het organiseren van verkiezingsdebatten, uitsluiting en racisme bestrijden op de arbeidsmarkt, uitdrukkelijk aanwezig zijn op activiteiten van andere sociale bewegingen waar we als FNV achter staan zoals de anti-racisme demonstratie van 21 maart, de herdenking van de Februaristaking, demonstraties tegen huurverhogingen, en anderen betrekken bij 1 mei activiteiten. De mogelijkheden zijn er om als FNV onderdeel te zijn van een grote

en brede beweging die nodig is om klimaatverandering tegen te gaan en de toenemende ongelijkheid te bestrijden. Hiermee wordt het voor verschillende groepen aantrekkelijker om zich bij de FNV aan te sluiten.

Ook wat betreft de thema's die als FNV lokaal opgepakt worden zijn er eigenlijk geen problemen. Dat we als bond de strijd tegen racisme op moeten pakken is bijvoorbeeld geen discussie (meer). We kunnen daarbij goed aansluiten bij de traditie van het herdenken van de Februaristaking die in de FNV en met name bij de gemeentearbeiders altijd sterk is geweest. En dat geldt ook voor de steun van de FNV aan de activiteiten van het 21 maart comité in de strijd tegen hedendaags racisme, discriminatie, antisemitisme en islamofobie.

### **Milieu en klimaat**

Ook op het vlak van milieu en klimaat zijn er interessante ontwikkelingen. Het gezamenlijk optrekken van de FNV met de milieubeweging in de strijd tegen de internationale handelsverdragen TTIP, CETA en TiSA heeft ook de basis gelegd voor lokale samenwerking. Ook in de acties voor sluiting van de kolencentrale aan de Hemweg is door de FNV samen opgetrokken met de milieubeweging. Het feit dat de vakbeweging en de milieubeweging samen optrekken voor het op een sociaal verantwoorde manier sluiten van de kolencentrales is bijzonder. Ook vanuit het buitenland wordt daar met bewondering naar gekeken. Want elders staat de vakbeweging in dit soort zaken vaak tegenover de milieubeweging, en vroeger was dat ook in Nederland vaak het geval.

Als je als vakbeweging alleen maar oog hebt voor de banen kan je de milieubeweging er ook niet van overtuigen dat ze niet alleen voor sluiting van vervuilende centrales moet strijden maar dat dat ook op een sociale manier moet, met oog voor de belangen van de werknemers.

We moeten niet vergeten dat amper 35 jaar geleden de FNV een belangrijke factor was binnen de vredesbeweging en onder het motto 'Geen bommen maar banen' aangaf dat investeren in de wapenindustrie niet alleen moreel verwerpelijk is maar ook economisch desastreus. Investeren in het publieke domein levert banen op die ook nog eens nuttig zijn voor iedereen.

Het thema milieu en klimaat is een belangrijk thema de komende tijd. In Amsterdam is een groeiende beweging aan het ontstaan. Enkele maanden terug was er een druk bezochte bijeenkomst van wijkcentra en milieubewegingen over de al jaren bestaande onvrede over de luchtkwaliteit in de stad. Daar kunnen we als vakbeweging op aansluiten. De manier waarop we dat als FNV precies gaan doen is nog niet duidelijk, dat is even zoeken en aftasten waar precies de aanknopingspunten liggen.

Als we vinden dat het autoverkeer in de stad moet worden teruggedrongen vanwege de vuile lucht dan moet de stad wel bereikbaar zijn en blijven. Ik ben daar voor en ik vind dat er dan niet bezuinigd moet worden op het openbaar vervoer. Als je vindt dat mensen gebruik moeten maken van dat zelfde openbaar vervoer, geef ze dan de gelegenheid een plek te zoeken om te wonen in de stad waar ze werken, zodat ze niet heel ver hoeven te reizen. Dan ook graag een vaste baan bij de gemeente Amsterdam, omdat je het volgende half jaar niet in de gemeente Volendam hoeft te werken via een uitzendbureau en dan weer de auto moet pakken.

### **Vakbondscafé**

Ook het [vakbondscafé](#) dat in Amsterdam al zo'n tien jaar functioneert speelt een rol in de opbouw van FNV lokaal. De groep die dat voorbereid is uitgebreid en is nu een werkgroep van FNV lokaal. In de regelmatige bijeenkomsten - die voor iedereen toegankelijk zijn - worden onderwerpen inhoudelijk uitgediept. En we zorgen er voor dat er steeds mensen uit de groepen die direct met een bepaalde problematiek te maken hebben aanwezig zijn, zodat er niet over, maar met de mensen gepraat wordt. Soms organiseren we het café ook op locatie. Zo hebben we meerdere cafés over de zorg in een zorgcentrum georganiseerd en in een actietent en een bijeenkomst over de verkiezingen op meerdere plekken in de stad.

Het is ook een manier op goede contacten op te bouwen met andere actieve mensen in de stad en die een podium te bieden. Zo hebben we rondom de handelsverdragen een bijeenkomst gehad, waar nieuwe en voor een groot gedeelte jonge mensen op zijn afgekomen die geïnteresseerd zijn in dit thema. Kort na de antiracisme demonstratie van 21 maart hebben we een vakbondscafé

gehouden over racisme op de werkvloer en dat is op de demonstratie ook bekend gemaakt. Dat levert nieuwe mensen op die nu mee doen met de voorbereiding van de volgende vakbondscafés.

## **Vakbondshuizen**

*Het was toch ook de bedoeling dat er overal in het land vakbondshuizen zouden komen, van waaruit allerlei activiteiten plaats zouden kunnen vinden?*

Er zijn op meerdere plaatsen zogenaamde vakbondshuizen gekomen. Hierbij was het idee dat deze plekken laagdrempelig zouden zijn en de FNV dichterbij de leden in woonsteden zou brengen. Dat staat allemaal echter nog in de kinderschoenen. De huidige plekken zijn vooralsnog kantoren geworden voor de mensen die werkzaam zijn bij de gefuseerde vakbonden. Ik kan me voorstellen dat je bij zo'n fusie de verschillende belangen van groepen personeel moet bedienen en op de centen moet letten. Echte inlooppunten zijn het nog niet. Iedereen moet een pas hebben om het gebouw in te kunnen en de manier waarop de faciliteiten zijn geregeld voor de actieve leden is allemaal nog onduidelijk.

Ik denk dat de volgende stap zou moeten zijn dat je in een stad als Amsterdam op diverse locaties aanlooppunten voor leden en niet-leden gaat op zetten waar je kan vergaderen, spreekuren kan houden en minimale faciliteiten hebt. Het zou geen probleem hoeven te zijn om die plekken te organiseren op plaatsen waar andere organisaties al aanwezig zijn. Ook daarvoor geldt: samen sta je sterk.

De vakbeweging moet er tenslotte voor iedereen zijn maar vooral voor degene die er elke dag voor zorgen dat er koffie te drinken is in de stad, die op Schiphol het inchecken en de bagage-afhandeling doen, zorgen dat de stad schoon is en dat ouderen verzorgd worden. Dat zijn niet de best betaalde banen. En de mensen die deze banen bekleden, hebben vaak een kleur en als het effe tegen zit een precair contract. Bovendien moeten ze vaak ook nog van ver komen omdat een sociale woning niet meer te krijgen is in Amsterdam. Voor en met die mensen moeten we er zijn als FNV. Vooral ook op lokaal vlak.

# De FNV en het klimaat: eerlijk omschakelen

*Patrick van Klink, 20 juli 2017*

**De FNV doet actief mee aan allerlei klimaatacties. Zo riep de vakbond op voor de klimaatmars in april in Amsterdam, is actief voor een (sociaal verantwoorde) sluiting van kolencentrales en zet zich ook op allerlei andere plaatsen in voor het klimaat. Buitenstaanders, maar ook vakbondsleden verbazen zich daar soms over. Klimaat dat is toch een zaak voor de milieubeweging? Onzin, zegt Patrick van Klink van de klimaatwerkgroep van de FNV. ‘Wat wij doen is gewoon vakbondswerk’ Grenzeloos sprak met hem.**

*Grenzeloos: Is dat nieuw dat de vakbeweging zich met milieuzaken zoals klimaat bezig houdt?*

Patrick: De vakbeweging heeft zich altijd al bezig gehouden met milieu zaken. Vaak ging het dan om zaken die te maken hebben met veilig werken, met gevaarlijke stoffen en dergelijke. En vaak was de blik daarbij vooral gericht op de werknemers die met die stoffen moeten werken.

Maar ook in het verleden was de FNV niet te beroerd om de zaken breder te bekijken. De FNV heeft heel strenge voorwaarden gesteld aan kernenergie. In 2007 heeft ze samen met milieuorganisaties het [Green4sure](#) plan gepresenteerd. Dat was er op gericht om de uitstoot van CO<sub>2</sub> terug te dringen door strenge normen te stellen aan energieverbruik, verplichte opwekking van duurzame energie en verplichte CO<sub>2</sub> reductie in de industrie. Kernenergie is in dit plan overbodig. Ook in de huidige discussie over klimaat neemt de bond een duidelijk standpunt in. Dat kan ook moeilijk anders, het gevaar van kernenergie en de opwarming van het klimaat raakt iedereen, en daar kan je dus als vakbond niet omheen.

## Werkgroep klimaat

Nieuw is wel dat er een FNV werkgroep klimaat actief is bestaande uit (kader)leden uit verschillende sectoren. Die werkgroep probeert de discussie over de klimaatproblematiek in de hele FNV te stimuleren en tot acties aan te zetten. Dat die werkgroep er nu is is zowel het resultaat van de [vernieuwing](#) in de FNV die dit soort initiatieven mogelijk maakt als van de urgentie van de klimaatproblematiek.

*Hoe is die werkgroep er gekomen?*

Begin 2015 hebben we met een klein groepje FNVers het initiatief genomen.

Ik zelf ben al heel lang, naast de vakbeweging ook actief in de milieubeweging. En ik vond al langer dat de FNV zich actiever op moest stellen met betrekking tot de klimaatverandering en de gevolgen daarvan. De klimaatconferentie van 2015 in Parijs zette het klimaat weer duidelijk op de agenda en dat leek een goed moment om een initiatief te lanceren. Een handje vol mensen uit de milieubeweging die ook actief in de FNV waren hebben toen de koppen bij elkaar gestoken en een oproep gelanceerd. We hebben een [flyer](#) gemaakt met de titel 'Klimaatverandering: een zaak van de vakbonden', waarin we uitlegden waarom de bond zich actief met het klimaat en de gevolgen van klimaatverandering bezig moet houden. In de flyer werden FNVers opgeroepen om mee te gaan doen met een op te richten FNV klimaatgroep. Die flyer hebben we op de 1 mei manifestatie van het FNV in Amsterdam uitgedeeld. Daar hebben we tientallen reacties op gehad van mensen die mee wilden doen, waaronder een paar leden van het FNV ledenparlement.

Met die groep zijn we bij elkaar gekomen samen met de beleidsmedewerkster klimaat en zijn we plannen gaan maken. Een van de dingen die we voor elkaar kregen was dat we met een delegatie van FNVers naar Parijs zijn gegaan tijdens de klimaattop. Daar hebben we onder andere de bijeenkomst van de internationale vakbondskoepel ITUC bezocht. Daar merkten hoe veel er door de internationale vakbeweging al wordt gedaan en hoe veel we daar van kunnen leren. Zoals de campagne voor 'one milion climat jobs' in Groot Britannië, de Green Blue Alliance in de VS of het werk van de vakbeweging in Zuid Afrika.

Ter voorbereiding van Parijs hebben we een bijeenkomst gehouden met geïnteresseerde FNVer. Daar kwamen zo'n honderd mensen op af, en dan merk je dat er heel wat FNV leden al op de een of andere manier, in hun bedrijf, of in hun eigen omgeving met klimaat bezig zijn.

*Wat staat er centraal in het werk van de FNV klimaatgroep?*

Kijk: wij hoeven als FNV niet te doen wat andere organisaties al doen. De milieubeweging doet uitstekend werk, wij kunnen daar vaak bij aansluiten, zoals bijvoorbeeld met de klimaatmars, of bij andere acties. Maar wij moeten vooral doen waar we als vakbond voor zijn en goed in zijn. Wij hebben regelmatig te maken met transitie-processen, met bedrijven of bedrijfstakken waar grote veranderingen plaatsvinden waar wij als bond een antwoord op moeten formuleren en moeten zorgen dat de werknemers niet de dupe worden van de veranderingen. Bij de klimaatverandering zie je dat op grote schaal. Bedrijven, bedrijfstakken en productieprocessen moeten anders, en wij moeten er voor zorgen dat dit niet ten kosten gaat van de mensen die er werken. Er moet een perspectief zijn voor mensen uit de fossiele industrie die hun baan kwijtraken, en de nieuwe banen moeten kwaliteit hebben en zekerheid en koopkracht bieden. Wij gaan voor echte groene banen.

## **Kolencentrales**

De [campagne](#) rond de kolencentrales is daar een goed voorbeeld van. Die dingen moeten dicht, dat is duidelijk. Als milieubeweging zou je dan kunnen volstaan met zeggen: zo snel mogelijk sluiten. Maar als vakbeweging zeg je: ja sluiten, maar op zo'n manier dat de werknemers daar niet de dupe van worden. Dat daar dus ander werk voor komt. En dan niet alleen de mensen die in die centrales werken, maar ook in het transport en wie er verder allemaal nog mee te maken heeft. Je kan als vakbeweging niet zeggen: wij zijn tegen sluiting, want dat gaat ten koste van de werkgelegenheid, zoals vroeger in vergelijkbare situaties wel eens geroepen werd, maar er moet dus een sociaal verantwoorde sluiting komen. Op die manier kan je dan ook met de milieubeweging samen optrekken. de eis voor de vorming van een kolenfonds voor werknemers, wordt ook gesteunde door milieuorganisaties. Zo'n fonds helpt mensen de tijd te overbruggen bij het zoeken naar een andere baan. Want tot het laatste moment zijn er mensen nodig al is het

maar om af te bouwen. De meeste werknemers in de centrales zijn boven de 50. Zo'n fonds kan ook zorgen voor inkomenscompensatie als in de nieuwe baan minder verdiend wordt en zorgen dat pensioenopbouw veilig wordt gesteld.

Een sociaal rechtvaardige oplossing is ook van groot belang voor het verkrijgen van draagvlak voor de energie transitie. Uit [onderzoek van ECN](#) blijkt dat de kosten van het huidige klimaatbeleid nu vooral bij armere huishoudens terechtkomen, terwijl grote bedrijven - de grootste vervuilers - nauwelijks bijdragen aan de klimaatkosten. En dat er, bij gelijkblijvend beleid, straks tienduizenden gezinnen zijn die hun energierekening niet meer kunnen betalen. Die gezinnen betalen wel mee aan de energiebelasting, maar profiteren niet van de subsidies. Subsidie krijg je alleen als je investeert in zonnepanelen, of in een elektrische auto. Als je geen geld hebt kan je niet investeren. Het is ook niet voor niks dat het bedrijfsleven de energie transitie vooral presenteert als een innovatieprogramma. Er is geen groot bedrijf dat innoveert zonder subsidie. Als we niet uitkijken wordt de energie transitie weer een grote herverdeling van inkomen van arm naar rijk. Voor het draagvlak en uit rechtvaardigheidsoogpunt zou het juist andersom moeten zijn. De bovenste 10% inkomens van de wereld stoten bijna de helft van de CO<sub>2</sub> uit. Honderd grote bedrijven stoten wereldwijd 71% van de CO<sub>2</sub> uit. Dat zijn natuurlijk de fossiele industrie, maar ook een bedrijf als Walmart.

## **Zeggenschap**

Bij energietransitie gaat het ook over de zeggenschap van mensen over hun werk. Dat mensen in bedrijven zelf iets te zeggen hebben over hoe het werk wordt georganiseerd. Dat er een einde komt aan het steeds maar uitbesteden van werk aan onder- aannemers en anderen, waardoor er geen zicht meer op is hoe en onder welke omstandigheden dat werk wordt gedaan. Dat mensen niet voortdurend tegen elkaar uit worden gespeeld. Dat er steeds meer geflexibiliseerd wordt.

Kijk: mensen vinden het klimaat belangrijk en willen er op hun werk ook best mee aan de slag. Maar dan moeten ze er wel bij betrokken zijn. Dat gebeurt niet als je elk moment weer aan de kant geschoven kan worden, als je voor een toeleverancier werkt, als je zelf elke dag moet bellen of er werk beschikbaar is. Werknemers moeten informatie hebben, inzicht in processen op hun werk, inzicht



in de plannen van het bedrijf. Dan kunnen ze er over nadenken of processen anders kunnen, of er minder energie gebruikt kan worden en of er van fossiele energie naar duurzame energie overgeschakeld kan worden.

Onze leden moeten daar met anderen, in hun bedrijf, in hun sector en daar buiten over kunnen praten, ervaringen uitwisselen, inspiratie opdoen. Daar ligt voor de vakbeweging een belangrijke taak. De noodzakelijke vergroening van de economie kan een heleboel werkgelegenheid opleveren. Er is heel veel te doen in het isoleren van woningen, de ontwikkeling van groene energie, het duurzamer maken van productieprocessen enzovoorts. Daar moet ook door de vakbeweging aan gewerkt worden, plannen worden ontwikkeld, mensen geïnformeerd, en gemobiliseerd. Als we dat aan de werkgevers en de overheid overlaten dan weten we precies wat er gebeurt. Dan gaat het niet alleen allemaal veel te langzaam, maar dan worden de kosten van de hele transitie afgewenteld op de werknemers en de consumenten. Op ons dus. We moeten dus zorgen dat we als vakbeweging daar een rol in spelen.

Als we als vakbeweging op dit thema op onze handen blijven zitten dan komen we definitief aan de kant te staan. Tegen de race naar beneden proberen we nu een inhaalslag te maken. Dat is met klimaatverandering niet meer mogelijk. De klappen vallen precies in de sectoren waar we nu nog goed georganiseerd zijn. In de nieuwe economie wemelt het van flexwerk, zijn geen CAO's, zijn we als vakbond weinig aanwezig. In Duitsland heeft de vakbond dat begrepen. Die hebben een organisatie campagne gevoerd in de windenergie sector met als gevolg dat daar de arbeidsvoorwaarden zijn verbeterd, de medezeggenschap is georganiseerd en de bond daar een positie heeft.

Er gebeurt in de bedrijven best veel op het vlak van energiebesparing en omschakeling. De werkgevers zijn ook niet gek. Die willen hun energierekening zo laag mogelijk houden en die begrijpen ook wel dat duurzame energie de toekomst heeft en dat het fossiele tijdperk aan het aflopen is. Maar voor de werkgevers staat uiteindelijk altijd het bedrijfsresultaat, het maken van winst centraal. En ze hebben een korte termijn perspectief. Bij ieder oliebedrijf begrijpen ze dat het ooit afgelopen zal zijn met de olie, maar tegelijkertijd denken ze dat zij wel het laatste vat olie op aarde moeten verkopen.

## Productieprocessen

*Maar bij het tegengaan van de klimaatverandering gaat het toch niet alleen om de processen in afzonderlijke bedrijven en bedrijfstakken. Het gaat er toch vooral om hoe de totale economie is georganiseerd. Dat productieketens zich over de hele wereld uitstrekken, dat daar geproduceerd wordt waar de lonen het laagst zijn en de milieunormen het slechts gehandhaafd worden, dat producten over de hele wereld heen en weer gesleept worden, ons voedsel tegen grote milieukosten overal vandaan komt. Dat soort zaken.*

Natuurlijk gaat het om het hele plaatje, om hoe de wereldeconomie functioneert. Dat het uiteindelijk steeds om de winst en niet om de mensen en om het milieu gaat. Voor werkgevers loopt de tijdshorizon hooguit tot 2030. Dan draait een deel van de wereldeconomie nog op fossiel. Het akkoord van Parijs heeft een horizon tot 2050. Dan moet fossiel uitgefaseerd zijn. Hoe langer we wachten om na te denken wat daarvoor nodig is, hoe langer we blijven rommelen om binnen de huidige ketens gebaseerd op olie efficiënter te werken en hoe moeilijker het wordt om de doelstellingen van 2050 te halen. Het geld, de plannen en de techniek zijn er. De grote 100 die voor de meeste CO<sub>2</sub> uitstoot zorgen, hebben veel te verliezen. Er gaat alleen maar wat veranderen als we ons er mee bemoeien. Anders betalen we weer hun rekening en erger nog zetten we de toekomst van onszelf op deze planeet op het spel.

Als vakbeweging moeten we dat internationale aspect steeds naar voren halen. Maar het werkt het beste als je dat zo concreet mogelijk doet. Je kan natuurlijk roepen: het is allemaal de schuld van het kapitalisme en daar moeten we vanaf. Daar ben ik het mee eens, maar met dat roepen maak je geen einde aan het kapitalisme. Als we de sluiting van kolencentrales op een eerlijke manier niet voor elkaar krijgen, hoeven we over het afschaffen van kapitalisme niet te praten. Daar zal toch echt meer voor nodig zijn en dat begint bij het bewustzijn van mensen, en het gevoel dat ze zelf iets kunnen doen, dat ze macht kunnen hebben.

En dat wordt het meest gestimuleerd door directe verbanden te leggen. Mensen opzoeken als ze in actie zijn. Je kan tegen havenarbeiders aan gaan praten over de uitbuiting in het mondiale zuiden, en heel veel zullen het nog wel met je eens zijn ook. Maar wat moeten ze daar mee. Je kan het ook hebben over de kolen uit

Colombia die zij overslaan en die hier in de energiecentrales worden verstookt. Onder welke voorwaarde die gedolven zijn: over de repressie tegen de vakbeweging in Colombia en de arbeidsomstandigheden. En je kan als vakbeweging samen met andere organisaties daar actie tegen voeren. Maar dan moet er wel een ander alternatief voor hen zijn. Klimaatactivisten en vakbondsleden leven vaak nog in verschillende werelden. Alleen samen kunnen we de wereld veranderen en dan moeten we elkaar kennen, elkaars zorgen kennen en elkaars taal spreken. Het zijn noodzakelijke stappen om tot samenwerking te komen.

Door er als vakbondsleden voor te strijden dat het dak van je bedrijf met zonnepanelen wordt belegd, en er overal ledverlichting wordt aangelegd red je de aarde niet. Maar het kan wel, ook voor anderen, het begin zijn van een bewustwordingsproces. Als je het voor elkaar krijgt is dat een overwinning. Als je baas het niet doet, is het reden om uit te zoeken waarom niet en het debat aan te gaan en druk opbouwen om het wel voor elkaar te krijgen. Waarom wordt er niet op energie bezuinigen en wel op mensen bijvoorbeeld?

*Wat zijn jullie verdere plannen als werkgroep?*

We willen in het najaar een werkconferentie organiseren over het manifest 'eerlijk omschakelen'. We willen daar meer leden betrekken bij dit manifest die deze boodschap uit gaan dragen en verder onderbouwen met ervaringen en voorbeelden. We willen concreter maken waar werk verloren gaat en waar werk te winnen is en nagaan hoe we daar meer inzicht en greep op kunnen krijgen. Als Groningen van het gas gaat, wat voor werk moet daar dan terug komen, waar zit Groningen op te wachten? We willen de samenwerking met andere NGO's verbeteren, en we willen een beter netwerk krijgen in de sectoren. Op het FNV congres is klimaatverandering met brede steun duidelijker op de agenda gekomen. Dat het een belangrijk thema is, dat is duidelijk. We moeten nu gaan invullen wat we kunnen en moeten doen. Daarvoor moeten we aansluiten bij de vragen en issues die onze leden hebben. Zoals gezegd, we kunnen aanhaken bij veel goed vakbondswerk dat al gebeurt. De strijd voor echt banen, de strijd voor een goed inkomen voor iedereen, de strijd voor verantwoord beleggen, de strijd tegen het steeds verder terugdringen van publieke diensten, want vergeet niet energiebedrijven waren vroeger gewoon overheid. Als we de klimaatverandering

serieus aan willen pakken moet er een planmatige aanpak komen. Als we het aan de markt overlaten gebeurt het te laat en alleen voor de rijken. Er moet voor iedereen winst inzitten. Dat was bij de omschakeling van kolen naar gas makkelijker te zien. Geen gesjouw met kolen, schone lucht een schoner huis. Met zonnepanelen en windmolens is dat niet evident. Als het om isoleren gaat is het duidelijk dat dit tot meer comfort kan leiden. Maar een andere vorm van warmte opwekking betekent meer dan alleen de gasketel eruit. Per wijk en stad zijn er andere mogelijkheden. De ene keer gebruik van restwarmte, de andere keer elektrisch of met warmtepompen. Dat zijn geen beslissingen die je huis voor huis neemt. Daar moeten mensen bij betrokken worden, hun vragen en twijfels moeten serieus beantwoord worden anders kunnen ze niet mee beslissen en zullen ze niet mee willen doen.

Het is geen ethische discussie, het gaat niet over goed of slecht gedrag. Je leeft in een maatschappij die ingericht is op fossiele industrie. Niet op decentrale energieopwekking en publiek beheer. Het is net als met afval. Mensen produceren geen afval, ze blijven ermee zitten omdat de hele keten ingericht is op marketing en verpakken. Biologische groenten is verpakt omdat Albert Heijn zijn klanten niet vertrouwt en omdat de kinderen die hij als personeel heeft niet opgeleid zijn om het verschil te zien. Met koopgedrag verandert dat niet. Het gaat om maatschappelijke verandering en dat moet samen gebeuren. En daarin heeft de vakbond een belangrijke rol.

# Grenzeloos vakbondsbrochures

## 1. Vakbondswerk aan de basis (juli 2011)

Rob Marijnissen: (Inleiding) Vakbondswerk aan de basis

Willem Bos: De geboorte van een nieuwe vakbeweging

Lot van Baaren en Ger Geldhof: Naar een strijdbare en democratische vakbond

Patrick van Klink: Vakbondswerk aan de basis

Bart Plaatje: Het moet van de mensen zelf komen

Kees de Leeuw: Directe belangenbehartiging is toch de basis

Ko Hartman en Ger Geldhof: De achterbanstrategie

## 2. De strijd voor een echt nieuwe vakbeweging (november 2013)

Patrick van Klink: Achter het pensioendrama

Lot van Baaren en Patrick van Klink: Strijd om de vakbeweging

Patrick van Klink en Lot van Baaren: Nieuwe vakbeweging is hard nodig

Lot van Baaren en Patrick van Klink: Vakbeweging van onderop

Patrick van Klink: Cursus vakbondspolitiek voor journalisten

Patrick van Klink: Onze vakbond en de milieucrisis

Ger Geldhof: We moeten de vakbond terug veroveren

Willem Bos: Waarom linkse activisten actief moeten zijn in de vakbeweging

## 3. De vakbond terug aan de leden (oktober 2014)

Patrick van Klink: Een heel andere visie van de FNV op Europa

Biedjai Oepasie: Voor een kleurrijke vakbond

Menno Buijns: De toekomst is aan één FNV

Mirjam Busse: Vakbeweging moet zich veel meer bezighouden met de veranderende plaats van de arbeid

Margot Kranenburg: Vakbondsleden zijn zelf de beste ledenwervers

Lot van Baaren: De vakbond terug aan de leden

## 4. Onze vakbeweging (juni 2015)

Rob Marijnissen, Patrick van Klink: Onze vakbeweging, een reactie op linkse kritiek

Herman Pieterse: De vakbeweging kan niet anders dan aan politiek doen

Loes de Kleijn: De democratisering van de vakbond is een kans om als actieve vakbondsleden het beleid te bepalen en de vakbond weer op de kaart te zetten

René Danen: De vakbeweging kan veel leren van andere sociale bewegingen

Matthias van Rossum: Werken van onderop, maar ook van bovenaf de vakbond veranderen

Bert Giskes: Vakbondsleden voor Palestina

### **5. Socialisten in de vakbeweging** (september 2015)

Patrick van Klink, Rob Marijnissen: Socialisten in de vakbeweging

Patrick van Klink, Rob Marijnissen: Traditionele schema's of concrete vakbondspraktijk

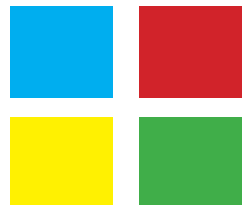
### **6. De vernieuwde FNV, lokaal vakbondswerk, de vakbond en het klimaat** (oktober 2017).

Lot van Baaren, Rob Marijnissen, Patrick van Klink

## Grenzeloos

**Grenzeloos** is een website van en voor mensen die actief zijn in sociale bewegingen. In vakbonden, de anti-oorlogsbeweging, solidariteitsbewegingen, de feministische en queerbewegingen. Wij staan voor ecosocialisme, democratie en feminisme. Grenzeloos wordt uitgegeven door de organisatie Socialistische Alternatieve Politiek (SAP). De SAP is aangesloten bij de Vierde Internationale, een netwerk van socialistische partijen en organisaties die wereldwijd opkomen voor een ecosocialistisch alternatief. Voor de SAP is ecosocialisme onlosmakelijk verbonden met radicale democratie en zelfbeheer. De SAP strijdt voor een wereld met democratische en sociale rechten voor alle mensen op alle gebieden. Een wereld waarin mensen, ook op de werkvloer, zèlf beslissen en niet hun bazen, een politieke elite of 'de wetten van de vrije markt'. De SAP is een feministische organisatie. We komen op voor gelijke rechten voor vrouwen en mannen en tegen paternalistische genderrollen. Wij strijden voor de bevrijding van homo's, lesbo's, biseksuelen, transgenders, queers en iedereen die zich niet kan vinden in de heteroseksuele norm. De SAP staat voor een samenleving waarin diversiteit gekoesterd wordt. Racisme, islamofobie en antisemitisme bestrijden we. Migrantten hebben recht op een volwaardige plek in de samenleving en volledige democratische en sociale rechten. Een andere wereld komt er niet vanzelf. Daar moet voor gestreden worden. We moeten tegenbewegingen opbouwen, de straat op gaan en serieus nadenken en discussiëren over progressieve alternatieven. Daar wil Grenzeloos een bijdrage aan leveren. Wilt u dat ook? Bezoek dan onze site, discussieer mee, lever een bijdrage.

**Grenzeloos,  
de wereld begrijpen  
om de wereld te veranderen.**





## **De vernieuwde FNV**

Bijna tien jaar na het uitbreken van de crisis van 2008 wordt er alom gesproken van economisch herstel. De winsten van de bedrijven stijgen steeds verder, het aantal miljonairs in Nederland neemt gestaag toe evenals hun vermogen. Maar de werknemers merken niets of nauwelijks iets van dit herstel. De lonen blijven achter, de flexibilisering wordt geen halt toegeroepen en de afbraak van voorzieningen gaat door. En daarbij dreigt de klimaatcrisis tot enorme rampen te leiden waarbij niet de grote bedrijven en de rijken, maar vooral de laagste inkomens voor de kosten op moeten draaien. Voor de vakbeweging vormt dit alles een enorme uitdaging. De FNV heeft zich de afgelopen jaren vernieuwd. Wat is er bereikt en wat moet er gebeuren om deze uitdagingen aan te kunnen.

